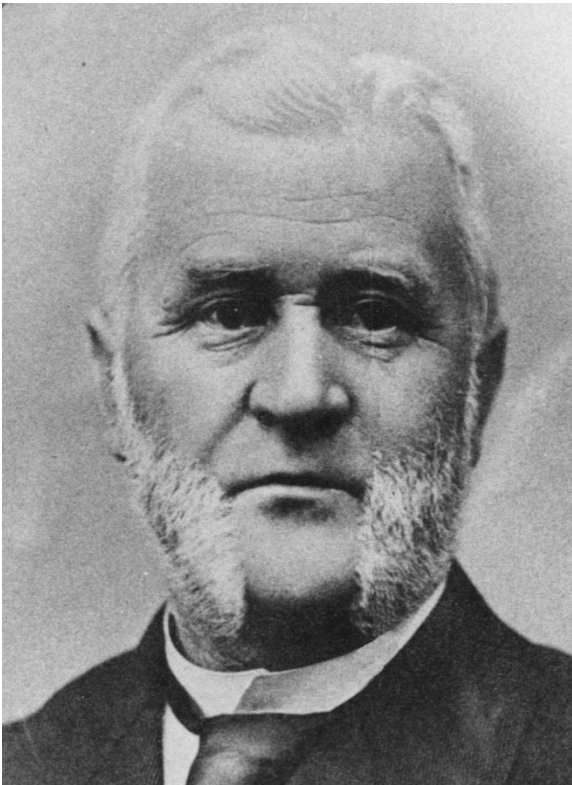

Vil De købe en høstblomst?

Om kampen mod tuberkulose i Dragør og Store Magleby

Af Henning Sørensen

Du kender sikkert udtrykket "Det rager mig en høstblomst", men i begyndelsen af 1900-tallet kunne man i Dragør eller Store Magleby også blive tilbudt at købe én. Det var dog ikke en rigtig blomst, men en lille roset på en nål, som Dragørs forhenværende byfoged *Carl Wilhelm Constantin Lund* solgte for 10 øre til fordel for tuberkulosens bekæmpelse.

Carl Wilhelm Constantin Lund var født i 1840 og flyttede til Dragør i 1861, da han blev gift med Trein Espensens. Han var skibstømrer af erhverv, og fik en række tillidposter i Dragørs offentlige liv. I årene fra 1910 til 1913 var han den første formand for byens kommunalbestyrelse. Foto: Dragør Lokalarkiv.

Lund fik hjælp af flere sælgere, der sikkert tog hver sit distrikt i de to byer. I de første år blev alle blomsterne solgt, så Lund kunne hvert år sende mellem 60 og 70 kroner ind til Nationalforeningen for Tuberkulosens Bekæmpelse, der organiserede indsamlingen.

I mange år var det skolebørnene, som gik rundt og solgte de små blomster. De indsamlede penge gik dels til arbejdet for at hindre sygdommens udbredelse, men en del af dem kunne bruges lokalt til støtte for de ramte familier.

Selv om risikoen for at blive smittet med tuberkulose ikke var så stor i Dragør og Store Magleby, ramte sygdommen også her. F.eks. fik Mathilde Hansine Lyngby (længst til venstre) tuberkulose og kom på ét af Nationalforeningens sanatorier, hvor billedet er taget i slutningen 1920'erne. Mathilde døde i 1931 – formentlig af sin sygdom. Foto: Dragør Lokalarkiv.

Svindsothen, som tuberkulosen kaldtes tidligere, havde altid været en frygtet sygdom. I slutningen af 1800-tallet var den årsag til omkring en sjettedel af alle dødsfald i Danmark. Tidligere troede man, at sygdommen var arvelig, og først i 1880'erne blev det opdaget, at smitten overførtes gennem luft. Dermed vidste man så også, at den i høj grad ramte de dårligst stillede, som boede under uhygiejniske forhold i tætbebyggede kvarterer.

I starten af 1900-tallet blev der hvert år konstateret 6.000 nye tuberkulosetilfælde i Danmark. Omkring en tredjedel døde af sygdommen. Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse var blevet stiftet i 1901 af to læger og en grosserer. Formålet var dels at støtte bekæmpelsen af sygdommen, men også at støtte de, der blev ramt.

Nationalforeningen fik ved hjælp af de indsamlede midler opført adskillige sanatorier landet over. Som et led i det præventive arbejde, satte foreningen skilte op på gaderne som dette op for at begrænse smitten. Foto fra bogen: Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse : 1901-1951.

Nationalforeningen oprettede sanatorier hvor de smitteramte patienter kunne behandles. Som en del af det forebyggende arbejde, oprettede foreningen tuberkulosestationer, hvor folks lunger blev gennemlyst, så man kunne opdage tuberkulosen på et tidligt stadium. På Amager Landevej, over for det nuværende Tårnby Rådhus, lå en sådan tuberkulosestation. Foreningen drev også mobile klinikker, de såkaldte røntgenbiler, der kørte ud til arbejdspladser og undersøgte medarbejderne. Det gjaldt især på skoler og andre institutioner, hvor personalet var i tæt kontakt med mange mennesker.

I Dragør var det forebyggende arbejde i hjemmene én af de væsentligste årsager til, at byens læge Poul Dich, som noget af det første da han kom til byen i slutningen af 1920'erne, foreslog at oprette en hjemmesygeplejeordning. Han skrev bl.a.:

"Tuberkulosens Arnested er Hjemmene. Man møder her ofte – særligt paa Landet – fortvivlede Forhold. Alt for ofte ses brystsyge Patienter dele Seng med andre Familienmedlemmer (...) Det er jo netop Hjemmesmitten, Familiesmitten, der er den største Kilde til Sygdommens Udbredelse, og det er denne Kilde, der først og fremmest trænger til at stoppes. Sygeplejerskens Opgave i Hjemmet vil da være – i Samarbejde med Lægen eller Embedslægen – at gøre et Oplysningsarbejde hos Befolkningen, for herigennem at opspore de tuberkuløst smittede i et tidligt Stadium."

Dich skrev videre, at hjemmesygeplejerskerne også skulle medvirke til at opspore den sociale nød, der i mange tilfælde lå bag smittens hurtige udbredelse, og formidle den hjælp, der behøves ved at gå til kommunen, præsten eller lægen med sin viden om tilstanden i hjemmet. Poul Dichts agitation fik virkning, for i slutningen af 1930'erne og begyndelsen af 1940'erne oprettedes sygeplejeordning både i Store Magleby og i Dragør.

Det forebyggende arbejde blev i 1940'erne suppleret af den såkaldte *calmettevaccination*, hvor alle skolebørn blev vaccineret mod tuberkulosen. Mange husker sikkert, at de fik vaccinen på en sukkerknald hos skolelægen. Folkevaccinationen var den væsentligste årsag til, at tuberkulosen nogle årtier senere kunne betragtes som udryddet i Danmark.

Den 2 MAJ 1962 195

St. Magleby Rådhus.

Ved tuberkuloseundersøgelsen den 19/3-62, af personalet og vejarbejdere, fandtes ikke tegn til lungetuberkulose hos de undersøgte.

J. H. Mejerskov
KØBENHAVNS AMTS
TUBERKULOSESTATION
KASTRUP

Dragør Kommunes medarbejdere blev regelmæssigt undersøgt af tuberkulosestationen i Kastrup. Undersøgelserne fortsatte helt frem til 1973, hvor de ophørte, fordi sygdommen blev betragtet som udryddet.

Men tilbage til byfoged Lund og hans indsats for tuberkulosens bekæmpelse. Han var som nævnt skibstømrer i sit aktive arbejdsliv, og havde også som ung sejlet på de store have. Lige fra sin første tid i Dragør, var han engageret i foreningsarbejde. Han var blandt stifterne af Dragør Sangforening i 1867 og Dragørs Fremme i 1887. Også i året 1887 blev han valgt til byforstanderskabet, hvor han i en årrække var bestyrer for fattigkassen. I 1900 blev han byfoged og deltog dermed i den vanskelige proces at få byens vedtægter bragt i overensstemmelse med forholdene i resten af landet.

Med den nye, kommunale ordning, der trådte i kraft fra 1910, mistede han det særlige vederlag, som byfogedstillingen gav. Lund fik nemlig 3% af byens bjergningsindtægter, så i de år, hvor der var mange grundstødninger, var lønnen høj. Som erstatning for tabet fik Lund fra 1910 en statspension på 600 kroner.

Vi ved ikke med sikkerhed, hvad der fik Lund til at engagere sig i tuberkulosesagen. Men hans barnebarn, *Helene Lund*, løfter nok en flig af historien. I sine erindringer fortæller hun, at bedstefaderen i kraft af sit offentlige hverv som byfoged, havde frikort til Amagerbanen. Så hver torsdag tog han ind og besøgte sine gode bekendte, familien Leander, i deres lejlighed på Rantzausgade 13 på Nørrebro. Ejendommen lå i ét af Københavns tættest befolkede kvarterer, i den bydel som forfatteren Christian Christensen beskrev i bøgerne om "rabarberkvarteret".

Én af familiens døtre var skuespiller og lærte Carl Lund at synge og deklamere digte. Men en anden datter, Rigmor, led af tuberkulose og døde af sygdommen i juli 1910. Så måske var Rigmor årsagen til, at Carl Lund et par måneder senere bestilte 500 høstblomster hos Nationalforeningen – og solgte hver og én?

Kilder:

E. Schelde Møller: [Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse : 1901-1951. Udgivet 1950.](#)

Poul Dich: Om hjemmesygepleje (udateret artikel). I: Poul Dichs personarkiv (A271) i Dragør Lokalarkiv. Dragør Lokalarkiv: Æ67 (Store Magleby Kommune, sekretariatsarkiv).

Dragør Lokalarkiv A786 (Vedr. indsamling til Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse).
Dragør Lokalarkiv A101 (Helene Lunds erindringer).